

**ОЦІНКА РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПРОМИСЛОВОСТІ : РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ****Драчук Ю. З., Сталінська О. В., Трушкіна Н. В.**

Проаналізовано динаміку основних показників інноваційної діяльності промисловості в Україні. Виконано оцінку розвитку інноваційного потенціалу промисловості з урахуванням регіональних особливостей. Розроблено комплекс заходів з підвищення рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств та пропозиції щодо вдосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку промисловості в регіонах України при урахуванні галузевої специфіки. Відзначене сприяє збільшенню питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації, та частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації промислової продукції.

Проанализирована динамика основных показателей инновационной деятельности промышленности в Украине. Выполнена оценка развития инновационного потенциала промышленности с учетом региональных особенностей. Разработаны комплекс мероприятий по повышению уровня инновационного потенциала промышленных предприятий и предложения по совершенствованию институционального обеспечения инновационного развития промышленности в регионах Украины при учете отраслевой специфики. Отмеченное оказывает содействие увеличению удельного веса предприятий, которые внедряют инновации, и доли инновационной продукции в общем объеме реализации промышленной продукции.

The major indicators of innovative activities of industry in Ukraine are analyzed. Evaluation of the innovation potential of industry from a regional perspective is made. A set of measures to improve the innovative potential of industrial enterprises is proposed. Proposals for improving the institutional support of innovative development of industry in the regions of Ukraine are developed taking into account the industry specifics. The marked renders assistance to the gain in specific weight of enterprises that implement innovations and stakes of innovative products in general in volume of realization of industrial products.

Драчук Ю. З.

д-р екон. наук, проф. МГУ

Сталінська О. В.

д-р екон. наук, проф. ДНУ

Трушкіна Н. В.

магістр ІЕП НАНУ

МГУ – Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса;

ДНУ – Донецький національний університет, м. Вінниця;

ІЕП НАНУ – Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ.

УДК 330.341.1:338.4

Драчук Ю. З., Сталінська О. В., Трушкіна Н. В.

ОЦІНКА РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Забезпечення сталого економічного зростання сьогодення можливе за умов ефективної «економіки знань», усвідомлення залежності майбутнього розвитку країни від нововведень і нових технологій. Саме розвиток інноваційного потенціалу – одне з основних факторів, що забезпечують конкурентні переваги країни на світовій арені. Це складний процес використання сучасних знань, наукових досягнень, застосування на різних стадіях науково виробничого циклу інновацій, невикористаних резервів техніки та технологій, висококваліфікованих творчих кадрів та сучасної організації виробничого процесу. Категорія «інноваційний потенціал» характеризує особливість різного рівня господарських системних утворень – підприємства, корпорації, регіону, галузі, міжгалузевого національного комплексу. Подальша інтеграція вітчизняної економіки в міжнародний ринок, світовий простір зумовлюють необхідність оцінки ефективності інноваційного потенціалу, визначення стандарту оцінювання результатів інноваційної діяльності, чим і сформульовано мету даної статті.

Інноваційний потенціал – складна динамічна система створення, накопичення і трансформування наукових ідей та науково-технічних результатів в інноваційні продукти та процеси, а на рівні підприємств регіону – взаємоузгоджена взаємодія зі складовими цього потенціалу: технологічним, кадровим, фінансовим, організаційно-управлінським, науково-технічним та ринковим потенціалами.

Сучасні умови господарювання потребують створення передумов для структурно-інноваційної перебудови економіки регіону, де передбачається формування бази інвестиційних пропозицій і надання підтримки проектам, спрямованим на розвиток високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, функціонування інфраструктурних і базових секторів економіки; включення в галузеві програми інвестиційних проектів, спрямованих на випуск високотехнологічної продукції; розвиток інноваційної інфраструктури, організація підготовки фахівців з венчурного підприємництва.

Розвиток економіки України в сучасних умовах для проведення масштабних структурно-інноваційних трансформацій потребує суттєвого посилення взаємозв'язку елементів інноваційного процесу на основі формування інституціональних засад.

Вченими наукових шкіл приділено значну увагу дослідженням проблем формування інституційного середовища розвитку регіональної економіки на інноваційних засадах. Інституційні перетворення та їх вплив на суспільний розвиток, аспекти інституціонального забезпечення інноваційного розвитку та особливості інституційних чинників розвитку регіонів України досліджуються провідними науковцями, серед яких О.І. Амоша, І.П. Булеєв, В.П. Вишневський, В.М. Геєць, В.А. Голян, В.В. Дементьєв, М.В. Дубініна, О.Ф. Івашина, Т.М. Качала, Ю.В. Кіндзерський, Ю.М. Коваленко, Т.М. Мельник, Ю.Є. Петруня, А.А. Чухно та інші [1–13].

Необхідність дослідження якості інституціонального середовища в регіонах в умовах формування ефективної інституціональної структури обґрунтовано вченими Інституту економіки промисловості НАН України Л.М. Кузьменко та М.О. Солдак [14]. Побудову моделі інституційного забезпечення розвитку регіонів на засадах економіки знань, визначення основних інститутів управління на регіональному та національному рівнях розглянуто фахівцем Інституту регіональних досліджень НАН України М.В. Максимчуком [15].

На думку дослідників, «... сьогодні в економіці є нові можливості подолання існуючих обмежень у вигляді інноваційного сценарію розвитку, а основними напрямками економічної політики повинно бути створення умов для розвитку інноваційної діяльності в промисловості, в тому числі: технологічній модернізації виробництва і впровадженні нових технологій для випуску інноваційної продукції; кадровому забезпеченні високотехнологічних галузей промисловості; реалізації інноваційних проектів і підвищенні ефективності виробництва, а також формуванні сприятливого інноваційного клімату для відповідного розвитку промисловості» [16, с. 16].

З метою вдосконалення фінансових механізмів стимулювання та інституціонально-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні необхідним має стати комплекс інструментів державної підтримки інноваційної діяльності: зокрема, інституція підтримки інноваційних підприємств, що здійснюють придбання активів до 50% від вартості проекту шляхом відкритого конкурсу; структурована система публічного управління інноваційною сферою за функціональним принципом і законодавче закріплення її організаційної структури; створений при Президентові України дорадчий орган для сприяння формуванню та реалізації єдиної державної інноваційної політики в Україні; закріплення на загальнодержавному рівні середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності в межах визначених довгострокових стратегічних пріоритетів для забезпечення концентрації обмежених інвестиційних ресурсів держави на ключових пріоритетах розвитку, усунення розбіжності між встановленими цілями державної інноваційної політики та фактичними заходами з їх реалізації [17, с. 335].

За твердженнями вчених, «одним із головних завдань сучасного етапу розвитку української економіки є формування конкурентоспроможного промислового комплексу інноваційного типу» [18, с. 31].

В Інституті економіки промисловості НАН України приділяється значна увага розробкам з удосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості [19–24]:

формуванню інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільних підприємств, що полягають в розкритті складових інституціонального забезпечення інноваційного розвитку підприємств вугільної промисловості; уточненню змісту інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільної промисловості; визначенню напрямів удосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості;

тенденціям змін інституціонального середовища інноваційного розвитку промисловості України з урахуванням галузевої специфіки; обґрунтуванню концептуальних положень щодо інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості;

вдосконаленню організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком вугільного виробництва; визначенню та систематизації чинників державного регулювання інноваційного розвитку вугільної промисловості з урахуванням ринкових трансформаційних процесів в економіці України, до яких віднесено: інвестиційні чинники інноваційної діяльності підприємств; чинникам, що впливають на галузеві ризики інвестування інноваційної діяльності підприємств; чинникам інституціонального забезпечення венчурного фінансування інноваційного розвитку та економічної безпеки вугільних підприємств;

систематизованому визначенню змісту терміна «економічна безпека промислового підприємства» – на основі аналізу та узагальнення підходів наукових шкіл, за класифікаційними ознаками; виявленню зовнішніх та внутрішніх чинників, що знижують рівень економічної безпеки підприємства;

визначенню складових елементів механізму інституціонального забезпечення економічної безпеки промислового підприємства; чинникам, які впливають на ризики при реалізації інвестиційно-інноваційних проектів у вугільній промисловості, і визначенню заходів щодо мінімізації їх впливу на основі створення інноваційної структури – технопарків;

удосконаленню нормативно-правової бази інноваційного розвитку вугільної промисловості з урахуванням умов функціонування вугільних підприємств у надзвичайних ситуаціях.

Таким чином, метою даного дослідження є аналіз розвитку інноваційного потенціалу промисловості з урахуванням регіональних особливостей.

Аналіз динаміки основних показників інноваційної діяльності промисловості в Україні дозволив дійти наступних висновків, що представлено нижче. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, скоротилася за 2000–2014 рр. на 1,9% (рис. 1) [25].

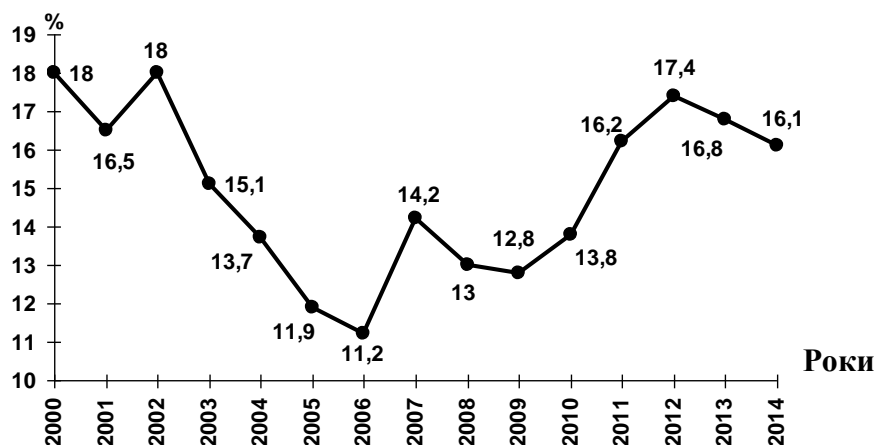

Рис. 1. Динаміка частки підприємств, що займалися інноваціями

За даними Державної служби статистики України питома вага витрат на внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи в загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність зросла за 2000–2014 рр. на 7,7%, на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – на 5,4%. Частка витрат на придбання інших зовнішніх знань у загальному обсязі витрат на інновації скоротилася на 3,5% (табл. 1).

Таблиця 1

Частка витрат на здійснення інноваційної діяльності в Україні

Роки	Питома вага витрат у загальному обсязі, %			
	Внутрішні та зовнішні НДР	Придбання інших зовнішніх знань	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші Витрати
2000	15,12	4,14	61,05	10,38
2014	22,80	0,61	66,47	10,12

Складено за даними: [25].

За 2000–2014 рр. темп зростання загального обсягу витрат на інноваційну діяльність становив 11,1%, власних коштів підприємств – 11,6%, коштів державного бюджету – 31,2%, коштів іноземних інвесторів – 0,3%, коштів з інших джерел фінансування – 8,4%.

Частка власних коштів підприємств у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності зросла за 2000–2014 рр. на 5,3%, коштів державного бюджету – на 4%. Питома вага коштів іноземних інвесторів у загальному обсязі фінансування зменшилася на 5,8%, з інших джерел – на 3,6% (табл. 2).

Таблиця 2

Частка джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні

Роки	Питома вага джерел фінансування у загальному обсязі, %			
	Власні кошти підприємств	Державний бюджет	Кошти іноземних інвесторів	Кошти з інших джерел
2000	79,64	0,44	7,57	12,35
2014	84,98	4,47	1,80	8,74

Складено за даними: [25].

Як свідчить аналіз статистичних даних за 2000–2014 рр., питома вага підприємств, що впроваджували інновації, зменшилася на 2,7% (рис. 2) [25].

За даними Державної служби статистики України кількість впроваджених нових технологічних процесів зростає за 2000–2014 рр. на 24,2%, або з 1403 до 1743. Частка маловідходних, ресурсозберігаючих технологічних процесів у загальній кількості впроваджених інноваційних технологічних процесів скоротилася на 5% і становила в 2014 р. 25,7%. Кількість впроваджених інноваційного виду продукції зменшилася на 76,1%, або з 15323 до 3661.

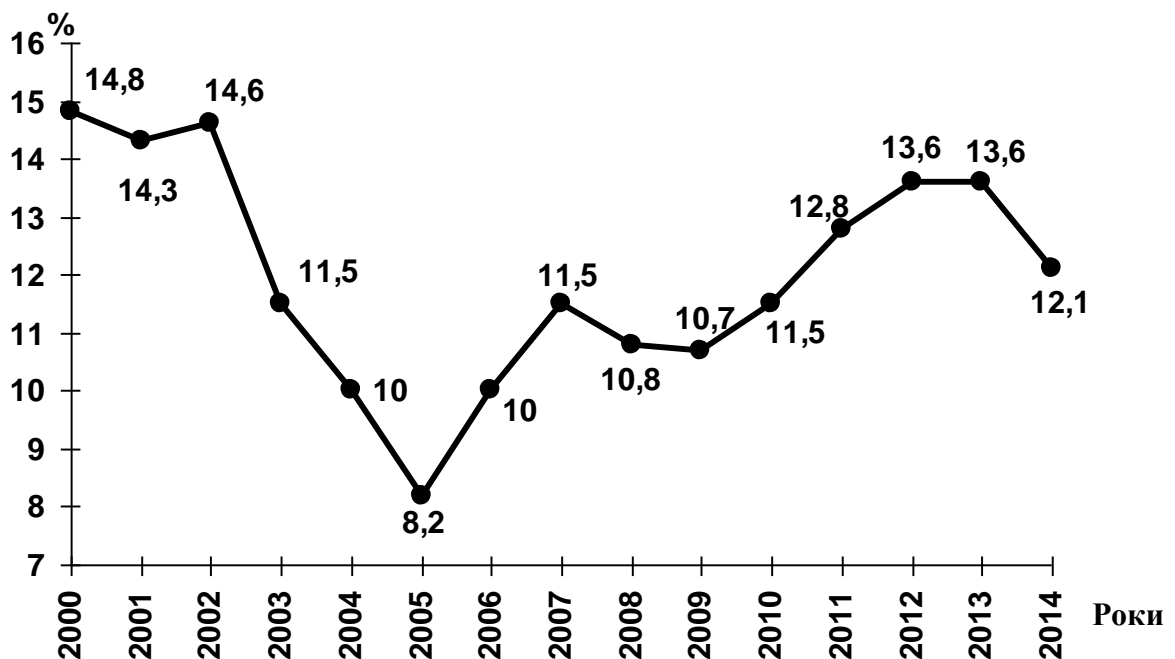

Рис. 2. Динаміка частки підприємств, що впроваджували інновації

Частка нового виду техніки в загальному обсязі впроваджених інноваційних видів продукції збільшилася на 31,8%. За 2000–2014 рр. кількість нових видів техніки зростає в 2,1 рази. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості скоротилася на 6,9% (рис. 3) [25].

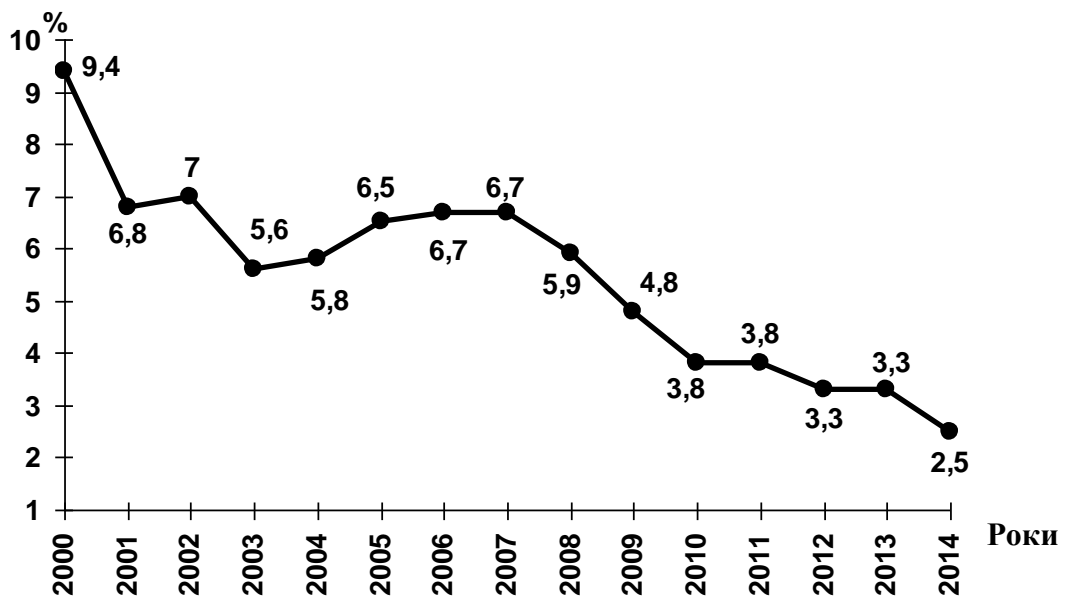

Рис. 3. Динаміка частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості України

Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію, становила впродовж 2012–2014 рр. 10,5%, інноваційні процеси – 11,3%, організаційні інновації – 2,3%, маркетингові інновації – 2,9% [26, с. 155].

За даними обстеження інноваційної діяльності в економіці регіонів України протягом 2012–2014 рр. виявлено ряд чинників, що перешкоджають впровадженню інновацій на підприємствах. Серед них основні: відсутність коштів у межах підприємства (11,4% опитуваних підприємств); відсутність кредиту або прямих інвестицій (6,1%); труднощі в одержанні державної допомоги або субсидій для інновацій (5,8%); занадто велика конкуренція на ринку (4,3%) [27, с. 6].

Як свідчить аналіз, у промисловості накопичився комплекс проблем, які заважають її розвитку на інноваційній основі, зокрема: високий ступінь зносу основних фондів (у 2014 р. цей показник становив 60,3%) [26, с. 93]; залежність фінансових результатів діяльності від кон'юнктури ринку; велика ресурсо- та енергоємність вітчизняної промисловості, неефективне споживання паливно-енергетичних ресурсів; слабкий зв'язок вітчизняної науки з виробництвом тощо. У зв'язку з цим доцільним є розробка комплексу заходів з підвищення рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств та пропозицій щодо вдосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку промисловості при урахуванні галузевої специфіки.

Аналіз статистичних даних показує, що найвищий рівень інноваційної активності спостерігається на підприємствах Рівненської (23,9% інноваційно активних підприємств), Івано-Франківської (21,1) та Харківської (20,9%) областей. За результатами оцінки конкурентоспроможності регіонів України в 2013 році, оприлюдненими Фондом «Ефективне управління», лідерами за складовою інновацій є Харківська область (1 місце, значення показника 3,60), Донецька (2 місце, значення показника 3,44), Дніпропетровська (3 місце, значення показника 3,40), Львівська область (6 місце, значення показника 3,17), Луганська область (13 місце, значення показника 3,03), Одеська область посідала у рейтингу регіонів України за Індексом конкурентоспроможності 14 місце із значенням показника 3,01 [28, с. 33].

Відзначені промислові регіони за станом на 2013 рік відносилися до найбільш технологічно розвинених регіонів України зі значним виробничим, науково-технічним, інноваційним та інтелектуальним потенціалом.

За даними Державної служби статистики України кількість організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, в Харківській області скоротилася за 2005–2014 рр. на 28,6%, у Донецькій – на 74,1%, у Дніпропетровській – на 47,7%, в Одеській – на 31,1%, у Луганській області – на 65,3%. При цьому питома вага Харківської області в загальній кількості організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, зменшилася на 1,2%, Донецької – на 3,3%, Дніпропетровської та Луганської – на 1,5%, а Львівської області, навпаки, зросла на 1,4%, Одеської області – на 0,2% (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи

Регіон	Роки				2014 р. до 2005 р., %
	2005	2010	2013	2014	
Харківська	227	198	183	162	71,4
Питома вага регіону, %	15,0	15,2	16,0	16,2	
Донецька	81	65	63	21	25,9
Питома вага регіону, %	5,4	5,0	5,5	2,1	
Дніпропетровська	109	78	62	57	52,3
Питома вага регіону, %	7,2	6,0	5,4	5,7	
Львівська	87	82	76	72	82,8
Питома вага регіону, %	5,8	6,3	6,6	7,2	
Одеська	74	59	52	51	68,9
Питома вага регіону, %	4,9	4,5	4,5	5,1	
Луганська	49	41	34	17	34,7
Питома вага регіону, %	3,2	3,1	3,0	1,7	

Складено за даними: [29, с. 10].

У структурі фахівців вищої кваліфікації, які зайняті в економіці регіонів України, питома вага кількості докторів наук у Харківській області становила в 2014 р. 15,2%, кандидатів наук – 17,2%; у Львівській області, відповідно, 5,5 і 6,9%; в Одеській області, відповідно, 3,6 і 3,2%; у Дніпропетровській області, відповідно, 3,1 і 4,3%; у Донецькій області, відповідно, 0,7 і 0,9% [29, с. 39].

Як показує аналіз, значення питомої ваги обсягу витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у Харківській, Донецькій, Дніпропетровській, Луганській та Одеській областях у загальному обсязі фінансування значно розрізняються (табл. 4).

Таблиця 4

Питома вага регіону в загальному обсязі фінансування витрат на наукові та науково-технічні роботи, %

Регіони	Роки			
	2005	2010	2013	2014
Харківська	15,7	18,0	17,7	19,2
Дніпропетровська	10,0	8,1	8,4	10,8
Донецька	5,1	6,1	4,6	2,3
Львівська	3,1	3,2	2,8	2,8
Одеська	2,3	2,1	2,1	2,0
Луганська	1,4	1,3	1,4	0,7

Складено за даними: [29, с. 82].

Розрахунки свідчать, що в регіонах України спостерігається нерівномірна тенденція фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за різними джерелами фінансування (табл. 5).

Таблиця 5

Питома вага обсягу витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у регіонах за джерелами фінансування в 2014 р., %

Регіони	Джерела фінансування				
	Кошти державного бюджету	Власні кошти	Кошти вітчизняних інвесторів	Кошти іноземних держав	Кошти інших джерел
Харківська	14,3	4,8	30,3	29,5	18,9
Дніпропетровська	5,2	0,7	10,0	32,2	17,4
Донецька	0,8	8,6	1,2	0,4	7,1
Львівська	4,8	0,4	3,6	0,4	2,3
Одеська	3,0	0,2	3,4	0,3	1,3
Луганська	0,1	2,2	0,4	0,5	–

Складено за даними: [29, с. 84].

Як видно з табл. 5, у Харківській області значну питому вагу витрат у загальному обсязі фінансування становили у 2014 р. кошти вітчизняних інвесторів (30,3%); у Дніпропетровській області – кошти іноземних держав (32,2%); у Львівській області – кошти державного бюджету (4,8%); у Донецькій та Луганській областях – власні кошти підприємств (відповідно, 8,6 і 2,2%), в Одеській області – кошти вітчизняних інвесторів (3,4%).

Обсяг капітальних інвестицій в обстежених регіонах України зменшився в порівнянних цінах: у Дніпропетровській області цей показник знизився за 2011–2014 рр. на 39,5%, у Донецькій – на 85,9%, у Луганській – на 74,3%, у Харківській області – на 67,2%, у Львівській – на 42%, в Одеській області – на 17,6% (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка обсягу капітальних інвестицій у регіонах України
(у порівнянних цінах, млн грн)

Регіони	Роки				2014 р. до 2011 р., %
	2011	2012	2013	2014	
Дніпропетровська	27003,6	21158,5	19970,0	16326,3	60,5
Донецька	41087,5	35718,9	22217,9	5788,2	14,1
Львівська	14573,1	9698,2	7991,0	8456,2	58,0
Луганська	7978,1	10221,2	16212,2	2047,4	25,7
Одеська	7645,8	22502,5	9568,8	6299,9	82,4
Харківська	18809,5	16426,8	5538,6	6176,6	32,8

Складено за даними: [26, с. 176, 177].

Аналіз показує, що питома вага обсягу капітальних інвестицій Донецької області в загальноукраїнському обсязі скоротилася за 2011–2014 рр. на 9,8%, Луганської – на 1,4%, Харківської – на 2,4%, а Дніпропетровської області, навпаки, зросла на 1,1%, в Одеській області – на 1,3%, Львівської області – на 0,4% (табл. 7).

Таблиця 7

Динаміка частки обсягу капітальних інвестицій регіону, %

Області	Роки			
	2011	2012	2013	2014
Дніпропетровська	8,7	6,6	8,4	9,8
Донецька	13,3	11,2	9,3	3,5
Луганська	2,6	3,2	6,8	1,2
Львівська	4,7	3,0	3,4	5,1
Одеська	2,5	7,1	4,0	3,8
Харківська	6,1	5,2	2,3	3,7

Складено за даними: [26, с. 176].

Отже, із аналізу витікає, що у регіонах спостерігається тенденція скорочення обсягу капітальних інвестицій на інноваційний розвиток, що, в свою чергу, негативно впливатиме на їх соціально-економічне становище. Розрахунки на основі використання авторегресійної моделі показують, що й надалі значення показників у регіонах зменшуватимуться. Лише обсяг витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у Дніпропетровській, Львівській та Одеській областях зростатиме (табл. 8).

У Звіті Фонду «Ефективне управління» про конкурентоспроможність регіонів України в 2013 році наведено показники, які входять до складової «Інновації». Харківська область посідає перше місце у рейтингу регіонів за складовою «Інновації» (3,60). При цьому цей регіон є кращим за показниками «Якість науково-дослідних установ» (4,83), «Співпраця університетів і бізнесу в НДДКР» (3,95) та «Наявність наукових та інженерних кадрів» (4,62). Волинська область є кращою у рейтингу регіонів за такими показниками, що входять до складової «Інновації», – «Здатність до інновацій» (4,25) та «Державні закупівлі високотехнологічної продукції» (3,53). Сумська область є кращим регіоном за показником «Витрати на НДДКР» (3,33), Вінницька область посідає перше місце у складовій «Інновації» за показником «Охорона інтелектуальної власності» (3,44) (табл. 9).

Таблиця 8

Прогнозні значення показників інноваційної та інвестиційної діяльності в обстежених регіонах України

Показники / Регіони	Роки		2016 р. до 2005 р., %
	2015	2016	
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи			
Донецька	15	11	13,6
Луганська	13	10	20,4
Одеська	44	38	51,4
Харківська	145	129	56,8
Дніпропетровська	44	34	31,2
Львівська	68	63	72,4
Обсяг витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт, млн грн			
Донецька	204,7	177,1	67,0
Луганська	58,8	51,1	71,7
Одеська	233,3	258,5	216,7
Харківська	1205,7	735,1	90,5
Дніпропетровська	1391,1	1741,8	335,9
Львівська	319,3	351,1	222,8
Обсяг капітальних інвестицій, млн грн			
Донецька	4000,8	2765,4	6,7*
Луганська	1332,4	867,2	10,9*
Одеська	4296,5	2930,2	38,3*
Харківська	4098,8	2720,0	14,5*
Дніпропетровська	13676,5	11456,8	42,4*
Львівська	6540,9	5059,4	34,7*

Примітка: * відношення 2016 р. до 2011 р., %

Таблиця 9

Рейтинг регіонів України за складовою «Інновації»

Показники	Харківська		Дніпропетровська		Донецька		Луганська		Одеська		Львівська	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
Складова «Інновації»	1	3,60	3	3,40	2	3,44	13	3,03	14	3,01	6	3,17
Здатність до інновацій	6	4,13	14	4,04	8	4,11	22	3,92	17	4,01	4	4,22
Якість НДУ	1	4,83	4	4,34	5	4,27	10	3,80	9	3,81	7	4,07
Витрати на НДДКР	3	3,26	4	3,16	2	3,33	12	2,85	25	2,57	16	2,81
Співпраця університетів і бізнесу в НДДКР	1	3,95	2	3,64	3	3,61	14	3,00	17	2,84	4	3,38
Держзакупівлі високотехнологічної продукції	5	3,31	8	3,18	3	3,47	12	3,02	10	3,05	24	2,85
Наявність наукових та інженерних кадрів	1	4,62	3	4,37	5	4,22	12	3,48	10	3,74	7	3,79
Патенти на винаходи (на млн осіб)	3	6,00	4	5,24	5	2,64	17	0,87	8	1,74	7	2,37
Охорона інтелектуальної власності	5	3,40	20	3,19	4	3,41	14	3,23	24	3,05	22	3,17

Примітка: (1) – рейтинг, (2) – бал.

Складено за даними: [28, с. 141, 181, 189, 213].

ВИСНОВКИ

Аналіз статистичних даних свідчить, що в промислових регіонах України існує ряд проблем впровадження інновацій, які обумовлено недостатнім обсягом інвестиційних ресурсів та неефективною реалізацією механізмів державного регулювання інноваційної діяльності.

Основними пріоритетами розвитку промислових регіонів є створення високоефективного інноваційно-виробничого комплексу шляхом реконструкції на базі новітніх технологій усіх галузей промисловості, інтеграції їх до єдиної системи розробки, виробництва та реалізації високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, впровадження нових підходів в його управлінні; сприяння розширення міжрегіональної кооперації у високотехнологічних виробництвах.

Відзначене сприяє збільшенню питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації, та частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації промислової продукції. Проблеми ефективного функціонування промислових регіонів на засадах інноваційної моделі розвитку залишаються актуальними та потребують подальшої активізації в сучасних умовах господарювання.

Трансформаційний стан, в якому наразі перебуває економіка України, привів до появи нового типу перехідних процесів, непритаманних соціалістичній економіці та обумовлених станом світової економіки.

Дослідження в сфері бізнес-ризиків, які провела компанія «Ернст енд Янг» у 2013 р., дали змогу виявити мету інвестування промислових підприємств в основний капітал. Так, найважливішими завданнями промислових підприємств при інвестуванні в основний капітал є заміна зношеної техніки і обладнання (69 % загальної кількості підприємств), автоматизація та механізація існуючого виробничого процесу (48 %), економія енергоресурсів (42 %), зниження собівартості продукції (41 %), впровадження нових виробничих технологій (39 %) [30].

В умовах ринкової економіки важливою проблемою є залучення ресурсів під фінансове забезпечення нових або підтримку наявних у промисловості інвестиційних

проектів. На формування та становлення інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств (для прикладу, металургійна галузь), впливають:

зовнішні чинники – наявність фінансування науково-технічних досліджень, досконалість нормативно-правової системи, сформованість ринку інноваційної продукції, готовність апарату управління до інноваційного розвитку, наявність фахівців високого рівня;

внутрішні чинники – розташування підприємств, термін роботи промислових підприємств, ефективність технологій та технічного оснащення підприємств, відсутність високої аварійності, якість продукції, платоспроможність підприємств.

У структурі національної економіки гірничо-металургійний комплекс (ГМК), базова галузь економіки України, відіграє ключову роль в економіці держави. Протягом останнього десятиліття гірничо-металургійний комплекс України забезпечує близько 27% промислового виробництва, до 7% ВВП країни, понад 40% валютних надходжень, 34% загального експорту товарів, 15% загальної кількості працюючих у промисловості [31]. Але однією з важливих проблем на цей час є відставання технічного рівня металургійної галузі від кращих світових досягнень – більшість металургійних підприємств тривалий час працює без проведення кардинальної реконструкції, відновлення устаткування, впровадження прогресивних технологій та нормативів. Заробляючи на експорті понад 20 млрд дол. на рік, власники меткомбінатів не поспішають займатися технологічним переоснащенням. У всьому світі, зокрема у США, щорічно в модернізацію і без того сучасних виробництв вкладається в середньому 60 дол. на кожну 1 т виплавленої сталі. В Україні – до 15 дол.

Дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи ІЕП НАН України «Розвиток публічно-приватного партнерства у процесі модернізації вугільної промисловості та теплової енергетики» (№ держреєстрації 0115U001638).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амоша О.І. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика / О.І. Амоша, І.П. Булеев, Г.З. Шевцова // *Економіка промисловості*. – 2007. – № 1. – С. 3–9
2. Булеев І.П. Некоторые институциональные аспекты инновационного развития экономики Украины / И.П. Булеев // *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. – Сер. Економічна. – Вип. 40-2. – Донецьк: Донецький нац. технічний ун-т, 2011. – С. 52–56.
3. Вишневский В. Промышленная политика: теоретический аспект / В. Вишневский // *Экономика Украины*. – 2012. – № 2. – С. 4–15; № 3. – С. 25–35.
4. Гець В.М. Институційні перетворення і суспільний розвиток / В.М. Гець // *Економіка і прогнозування*. – 2005. – № 2. – С. 9–36.
5. Голян В.А. Трансформація інституціонального середовища на пострадянському просторі: деструктивні моменти та пріоритетні напрями / В.А. Голян // *Економіка та держава*. – 2009. – № 10. – С. 9–12.
6. Дементьев В.В. Институты: проблема определения понятия / В.В. Дементьев // *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. – Сер. Економічна. – Вип. 35. – Донецьк: Донецький нац. технічний ун-т, 2008. – С. 5–22.
7. Качала Т. Структурні особливості інституційного середовища економіки України / Т. Качала // *Економіст*. – 2011. – № 11. – С. 18–22.
8. Кіндзерський Ю. Інститут держави і проблеми оновлення промислової політики в Україні / Ю. Кіндзерський // *Економіка України*. – 2011. – № 1. – С. 48–58.
9. Коваленко Ю.М. Сутність інституційного середовища фінансового сектора економіки / Ю.М. Коваленко // *Економічний вісник Донбасу*. – 2011. – № 1 (23). – С. 92–97.
10. Мельник Т.М. Зовнішня торгівля високотехнологічними товарами: інституціональний вимір / Т.М. Мельник, О.В. Зубко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2012. – № 2. – С. 181–190.
11. Павлов К.В. Институциональные условия усиления внедрения инвестиций интенсивного типа / К.В. Павлов // *Управління економікою: теорія та практика: зб. наук. праць*. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2010. – С. 43–67.
12. Петруня Ю.Е. Институциональные факторы экономического развития / Ю.Е. Петруня, А.Ф. Ивашина // *Экономическая теория*. – 2010. – № 4. – С. 24–31.

13. Чухно А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення / А. Чухно // *Економіка України*. – 2008. – № 6. – С. 4–13.
14. Кузьменко Л.М. Регіональні аспекти характеристики якості інституціонального середовища / Л.М. Кузьменко, М.О. Солдак // *Управління економікою: теорія та практика: зб. наук. праць*. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2010. – С. 30–43.
15. Максимчук М.В. Проблеми інституційного забезпечення інтелектуально-інноваційного розвитку регіону / М.В. Максимчук. – Львів: Ін-т регіональний досліджень НАН України, 2008. – 62 с.
16. Федулова Л.І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України / Л.І. Федулова // *Економіка України*. – 2013. – № 4. – С. 15–23.
17. СклярOVA О.Л. Проблеми інноваційного розвитку економіки в Україні / О.Л. СклярOVA, Ю.В. Шапарець // *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. – 2012. – № 6. – С. 331–336.
18. Амоша О.І. Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України: наук. доповідь / О.І. Амоша, Л.Л. Стариченко, Д.Ю. Черватський. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2013. – 44 с.
19. Драчук Ю.З. Обґрунтування концептуальних положень щодо інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості / Ю.З. Драчук, Л.М. Рассуждай, Н.В. Трушкіна // *Удосконалення економічних механізмів управління сучасними системами підприємств, корпорацій, галузей, регіонів, країн: монографія / За заг. ред. В.Я. Швеця, Ю.З. Драчука*. – Дніпропетровськ: Нац. гірничий ун-т, 2014. – С. 147–156.
20. Драчук Ю.З. Управління ризиками інвестиційно-інноваційної діяльності на вугледобувних підприємствах / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна // *Управління економікою: теорія та практика. Треті Чумаченківські читання: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.І. Амоша (голов. ред.), В.І. Ляшенко (відп. ред.), Л.Г. Червова та ін.* – К., 2014. – С. 26–39.
21. Амоша А.І. До проблем інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі / О.І. Амоша, Ю.З. Драчук, А.І. Кабанов // *Економіка промисловості*. – 2015. – № 2. – С. 76–87.
22. Амоша О.І. До проблем інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі / О.І. Амоша, Ю.З. Драчук, А.І. Кабанов // *Економіка промисловості*. – 2015. – № 3. – С. 44–64 (продовження статті).
23. Драчук Ю.З. Удосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості / Ю.З. Драчук, І.М. Кочешкова, Н.В. Трушкіна // *Вісник економічної науки України*. – 2015. – № 1. – С. 52–61.
24. Драчук Ю.З. Технопарки як інноваційна структура управління ризиками інвестиційних проектів у вугільній промисловості / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна // *Уголь України*. – 2015. – Март–апрель. – С. 33–38.
25. Наукова та інноваційна діяльність (2000–2014 рр.) / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.
26. Статистичний щорічник України за 2014 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.
27. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012–2014 років (за міжнародною методологією). – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 6 с.
28. Отчет о конкурентоспособности регионов Украины 2013. Навстречу экономическому росту и процветанию. – К.: Фонд «Эффективное управление», 2013. – 234 с.
29. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 256 с.
30. Преобразование рисков и возможностей в результаты. Исследование «Эрнст энд Янг» в области бизнес-рисков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Turn-risk-into-results-OG-ru/\\$FILE/Turn-risk-into-results-OG-ru.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Turn-risk-into-results-OG-ru/$FILE/Turn-risk-into-results-OG-ru.pdf). – Название с экрана.
31. Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України. – К.: Нац. ін-т стратегічних досліджень, 2012. – 72 с.